

U o v o m b r o j u m o ž e t e p r o č i t a t i :

- ◆ RTV sistemi: oprostajne odluke Visokog predstavnika
- ◆ Mediji o Samitu za Pakt o stabilnosti
- ◆ Dekriminalizacija uvrede i klevete
- ◆ Dileme: Da li su portparoli novinari?
- ◆ Analiza: Start BiH
- ◆ Elektronsko izdavaštvo u BiH
- ◆ Vijesti
- ◆ Poseban prilog: odluka o javnoj radio-televiziji Bosne i Hercegovine

Novosti o medijima

Svake druge sedmice priprema
agencija SAFAX, Sarajevo
<http://www.mp-institut.com/>

- ◆ Novinarstvo i demokratija
- ◆ Mediji u tranziciji

Broj 37/38, Serija I

Sarajevo, 9. avgust 1999.

R T V s i s t e m

Oprostajne odluke Visokog predstavnika *

Tri godine jalove rasprave potrošene su da bi se došlo do kakvog takvog pravnog okvira za uspostavljanje sistema javne radio - televizije u Bosni i Hercegovini. U odsustvu dobre volje i političke odgovornosti entitetskih vlasti i institucija (čitaj – stranaka na vlasti) Visoki predstavnik je, kao oprostajnu odluku na kraju svog mandata, nametnuo odluku o uspostavljanju javnog rtv servisa za cijelu zemlju, zakon o RTV Federacije BiH i naložio da se po kratkom postupku završi transformacija Srpske radio - televizije.

Odgovornost za upropašteno vrijeme snose političari ušančeni iza svojih nepomirljivih nacionalnih stavova, ali i međunarodna zajednica, koja se dugo zamajavala sa neozbiljnim lokalnim partnerima. Možda bi neka rješenja, koja je sada nametnuo Carlos Westendorp, bila i bolja da su se o njima više pitali i lokalni stručnjaci, uključujući i one koji sada rade u rtv kućama. Kasno je došao i prijedlog od četiri varijante za uspostavljanje javne radio televizije, koji je pripremio privremeni upravni odbor sadašnje RTV BiH.

Visoki predstavnik je odlučio da federalna televizija emituje na dva kanala. Jedan od kanala će u pravilu koristiti bosanski, a drugi hrvatski jezik, ali će oba biti jednako dostupna svim korisnicima, a dopisnička mreža će imati zajedničku osnovu. Izvršice transfer imovine između sadašnje RTV BiH i federalne RTV. Dat je i rok od svega 15 dana da Narodna skupština Republike Srpske usvoji novi zakon o radio televiziji, koji treba da bude usaglašen sa evropskim standardima. Ova televizija bi takođe trebalo da ukine svoj ekskluzivni etnički predznak – “srpska” i da se zove imenom entiteta – TV Republike Srpske.

Novouspostavljeni javni informativni servis na radiju i televiziji za cijelu BiH je kompromis između dva nepomirljiva stava: jednog iz Banja Luke – da tamo ne žele bilo šta

zajedničko, i drugog iz Sarajeva – da ostane status quo, odnosno da sadašnja RTV BiH treba da nastavi proizvoditi i emitovati kao zajednička rtv za cijelu državu. Visoki predstavnik se odlučio za minimalno rješenje: javni rtv servis će proizvoditi i emitovati najmanje sat zajedničkog programa i predstavljati javne rtv mreže u inostranstvu.

Značajno je da je servis oslonjen “na sredstva i uzajamne interese javnih mreža u dva entiteta”. U ovom času to može biti limitirajući faktor razvoja javnog servisa, jer je pitanje sa koliko će kooperativnosti nastaviti da rade dvije entitetske televizije. Ali ako jednog dana one zaista postanu profesionalne, otvorene i oslobođene sadašnjih pritisaka, porašće i interes za međusobnom saradnjom na poslovnom i programskom planu.

Da su o uspostavljanju sistema javne rtv presuđivali više programski i poslovno – ekonomski, a ne isključivo politički razlozi, Bosna i Hercegovina bi se zadovoljila sa dvije ili maksimalno tri javne programske mreže, a ne sa četiri ili pet, kolike su sadašnje ambicije. Prije rata Televizija Sarajevo je emitovala na dva kanala, za koje je jedva uspjevala da proizvede 20 posto vlastitog programa. Ostatak je popunjavao moćnim JRT programom sedam drugih velikih jugoslovenskih centara i inostranom produkcijom. Međutim, današnji finansijski i kadrovski resursi u BiH vjerovatno mogu zadovoljiti proizvodnju samo jednog kvalitetnog programa. O toj činjenici kao da niko nije razmišljao.

Iz Banja Luke se reagovalo ljutito na odluku Visokog predstavnika, a njeni tvorci su proglašeni malte ne personama non grata u Republici Srpskoj. U Sarajevu je izraženo razočarenje odlukom, a u nekim političkim krugovima i medijima odsviran rekvijem sadašnjoj Radio televiziji BiH, “kao posljednjem stubu” cjelovite Bosne. I jedna i druga reakcija su emotivne i politički instrumentalizirane. Ima potrebe da se više pojašne neka pitanja iz odluke Visokog predstavnika, ali je već krajnje vrijeme i da stručnjaci iz cijele BiH sjednu zajedno i da izrade jedan novi sistem radio televizije, po svim profesionalnim kriterijima i pravilima.

Treba pozdraviti najavu prvog zajedničkog informativnog servisa u Bosni. On može, ako se bude profesionalno uređivao, postati zametak kvalitetno nove bosansko - hercegovačke radio televizije i zajedno sa entitetskim mrežama proširiti programsku ponudu. Možda će jednog dana doći vrijeme kada će slušaoci i gledaoci biti probirljiviji: gledati i slušati one programe koji su informativniji, zabavniji i uopšte - kvalitetniji. Pri tome im neće biti najbitnije kako se koja televizija zove, gdje joj sjedište i koje nacije i vjere su ljudi koji u njoj rade.

(Z.Udovičić.)

** U prilogu donosimo integralni tekst odluke Visokog predstavnika o osnivanju Sistema javne RTV u BiH.*

SA
fax
Sarajevo Fax
News Agency

Novosti o medijima- na jednom mjestu o aktuelnim medijskim događanjima u Bosni i Hercegovini
Izlazi svakog drugog ponedjeljka na engleskom i bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku. Tekstovi domaćih autora objavljuju se na jeziku kojim se autor služi.

Izdaje: **Media plan** i novinska agencija **Safax**

Urednik: Zoran Udovičić

Redakcija u Sarajevu:
Patriotske lige 30/III, Sarajevo;
Tel/fax:+387 71 213 078, 206 542
E-mail: safax-mp@bih.net.ba

Kancelarija u Banja Luci
Grčka 41, Banja Luka
Tel/fax: 051 213 442

<http://www.mp-institut.com/>

**PREŠTAMPAVANJE DOZVOLJENO
UZ NAZNAKU AGENCIJE I AUTORA**

Zahvaljujući donaciji Fonda Otvoreno društvo Soros Sarajevo i Westminster Foundation for Democracy London domaćim medijima servis se dostavlja besplatno

Mediji o Samitu Pakta o stabilnosti

Monitoring centar Media Plan Instituta se odlučio na opsežni monitoring izvještavanja medija u cijeloj regiji povodom uspostavljanja Pakta o stabilnosti u Sarajevu. Smatrali smo da ovaj događaj, zamišljen kao početak kraja tradicionalnih antagonizama u regiji, pruža zanimljivu priliku za prikaz izvještavanja različitih nacionalnih medija. Pažnju smo fokusirali na zemlje nekadašnje Jugoslavije, kao i Albaniju, koja je zbog problema Kosova duboko involvirana u globalna previranja u ovom dijelu Evrope. Dvije osnovne karakteristike izvještavanja promatranih medija su označavanje Pakta kao “koraka u bolju budućnost” koji treba da zemlje regiona uvede u evropske integracije i okonča međunacionalne tenzije, kao i isticanje u prvi plan nastupa samo svojih državnih predstavnika, što je u nekim slučajevima reduciralo ideju pakta. Izuzetak su državni mediji Srbije koji su negativistički govorili o Samitu, a pakt gledali kroz prizmu nametanja “novog svjetskog poretka”.

Monitorisali smo glavne tv informativne emisije 30. jula i dnevne listove 31. jula, što je dovoljno da se stekne utisak kako je javnost ovih zemalja obavještavana o ovom značajnom događaju u najreprezentativnijim emisijama i izdanjima.

Bosna i Hercegovina: *Korak ka Evropi*

Tri televizijske mreže u državi - TVBiH, SRT i OBN su, po očekivanju, ogroman prostor svojih informativnih emisija posvetile Samitu Pakta o stabilnosti. TVBiH je gotovo cjelokupan Dnevnik u 19,30 sati, koji je trajao čak 90 minuta, fokusirala na ovaj događaj. Slično je napravio i OBN, dok je Srpska TV imala nešto koncizniji pristup, bez uvrštavanja u emisiju izjava učesnika samita, koje su na TVBiH i OBN-u nosile ogromnu minutažu.

Vrh emisije je kod sve tri televizije bio rezervisan za plenarnu sjednicu i prepričavanje zaključaka usvojene deklaracije. Međutim, izbor govornika na plenarnom zasjedanju, čije su izjave tonski prezentirane, je različit. TVBiH to čini sa dijelovima izjava Ante Jelavića i Alije Izetbegovića, SRT samo sa predsjedavajućim Evropske unije Martijem Athisarijem, dok OBN uvrštava isječak govora Ante Jelavića, Martija Atisharija i Joške Fišera, ministra inostranih poslova Njemačke.

Značajan prostor sve tri televizije posvećuju i susretima predsjednika Klintona u Sarajevu. Sastanak sa članovima Predsjedništva je kod sviju jednako plasiran. TVBiH i OBN nešto veći prostor posvećuju Klintonovom obraćanju u 3. sarajevskoj gimnaziji, dok SRT više akcentira Klintonov susret sa crkvenim pravoslavnim zvaničnicima u Sarajevu.

TVBiH i OBN su uspostavljanje Pakta iskoristili da naprave niz ekskluzivnih intervju sa učesnicima Samita. Na TVBiH su govorili Žak Širak, predsjednik Francuske, Marti Athisari, finski predsjednik, koji je predsjedavajući EU, Gerhard Šreder, njemački kancelar... OBN u svom programu ima ministra ino poslova Velike Britanije Robina Kuka, komandanta NATO-a Vesli Klarka te bugarskog predsjednika Stojanova i mađarskog premijera Orbana.

Iako nije bilo klasičnih komentara, sve tri mreže su kroz novinarske najave i izbor iz govora učesnika samita, događaj potencirale kao veliki doprinos miru i stabilnosti u regiji. Novinarska profesionalnost, prije svega blagovremenost, je bila na nivou.

Naslovnu stranu *Glasa srpskog* krasi grupna fotografija učesnika Samita i naslov “Balkan bez podjela”. Na strani 2 pod istovjetnim naslovom objavljen je obiman tekst u kojem su citirani najznačajniji djelovi usvojene deklaracije. I naredna strana je posvećena

ovom događaju i sadrži nekoliko kraćih vijesti-tekstova o Klintonovom boravku u Sarajevu, te izjave Živka Radišića, Milorada Dodika i vladike Artemija sa Kosova, u kojima se pohvalno govori o potpisanom Paktu.

Drugi dnevni list, *Nezavisne novine*, na naslovnoj strani apostrofira ono što “Glas” nije ni spomenuo, a to je činjenica da će Srbija ostati po strani sve dok je u njoj na vlasti Slobodan Milošević. U tekstu “Nova epoha bez Srbije” sadržani su najvažniji fakti sarajevskog skupa, kao i izjava Bila Klintona “da politika Miloševića postaje prošlost”. Tik uz ovaj tekst je i agencijska vijest “Bete” sa istovjetnim stavom crnogorskog premijera Filipa Vujanovića. *Nezavisne* na naslovnoj strani izdvajaju i izjavu premijera RS Dodika, koji kaže da Pakt o stabilnosti nije u suprotnosti sa Dejtonskim sporazumom, što je odgovor na neke spekulacije da Pakt “ruši” Dejton.

Sarajevsko *Oslobođenje* čak prvih osam strana posvećuje Samitu. Na naslovnoj strani je naslov “Evropa od Atlantika do Urala” i tekst koji izvještava o završetku skupa, te prepričava najvažnija izlaganja učesnika, počev od bošnjačkog člana Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića. Na prvoj strani je i komentar glavnog urednika lista Mirka Šagolja, koji se obračunava sa nacionalnim liderima u BiH, a za primjer uzima ministra inostranih poslova BiH Jadranka Prlića, za kojeg kaže da se zalaže za dezintegraciju zemlje. Po Šagolju, Pakt će predstavljati prepreku ovakvim nastojanjima. U unutrašnjosti novine objavljen je tekst usvojene deklaracije, te niz kraćih članaka, koji govore o događajima sa i oko skupa.

Naslavnu stranu *Dnevnog avaza* krasi fotografije potpisivanja sporazuma o granicama između Tuđmana i Izetbegovića, Klintona sa članovima Predsjedništva i kolektivna slika učesnika skupa. Naslov “Nova era Jugoistoka” je sukus osnovne vodilje teksta: da su zemlje regiona izabrale put demokratije i integracije. U redovnom komentaru autor piše o potpisivanju sporazuma o granicama u kojem ustvrđuje da Sporazum “Tuđmanu ruši velikodržavne snove, a Izetbegoviću daje satisfakciju za politiku vođenu proteklih osam godina”. U tekstu se iznosi niz optužbi na račun vodstva Hrvatske, dok se Tuđman optužuje i za saradnju sa Miloševićem.

I *Večernje novine* su u potpunosti u znaku Samita. Na prvoj strani je ogromni naslov “Postavljen putokaz ka ujedinjenoj Evropi”, grupna fotografija učesnika, te izvodi iz govora Alije Izetbegovića. Unutar novine, od 3. do 11. strane, nalaze se brojni tekstovi o događajima u vezi samita uz prezentiranje izjava raznih delegacija i održanih pres konferencija.

Slobodnom BiH takođe dominira Samit, ali na naslovnoj strani, pored slika Klintona, Izetbegovića i Tuđmana, izdvojena su čak tri naslova koji govore o problemima između zvanične Hrvatske i Haškog tribunala. Unutar novine bilježe se, u odnosu na ostale dnevne novine, nešto duži tekstovi vezani za Samit sa krupnim fotografijama i kratki antrfilei sa zanimljivim novostima (npr. “Lijanovićev pršut za Klintona”)

Albanija: Korist za Albaniju

Izvještaj sa Samita Pakta o stabilnosti u Sarajevu je u Dnevniku **Albanske državne televizije** bio glavna vijest. Šest minuta posvećenih ovom događaju moglo bi se razdijeliti u tri bloka. Na samom početku se bilježi telefonski izvještaj vlastitog reportera iz Sarajeva koji prepričava najznačajnije zaključke usvojene deklaracije i akcentira izlaganja albanskog predsjednika Meidania i premijera Majka na samitu. Iako je albanska televizija u Sarajevu imala i svog kamermana, novinarov glas je bio pokriven slikama televizija CNN-a, SKY i RAI 1. Vlastiti snimci će, kako nam je rečeno, biti korišteni naknadno, po povratku ekipe u Albaniju.

Potom slijede dvije minute o boravku predsjednika Klintona, sastavljene od agencijskih vijesti. Tonski se emituje njegova izjava skinuta sa CNN-a “Rat je gotov, vrijeme je mira i

konsolidacije”. Na kraju se daje pregled protokoloralnih susreta albanske delegacije tokom boravka u glavnom gradu BiH.

I albanska štampa veliki prostor posvećuje Samitu. Dnevnik *Albania* preko cijele prve strane donosi naslov “Sarajevo je završeno: promjeni sebe” sa grupnom fotografijom lidera okupljenih u Sarajevu. Međutim, tekst o događaju je tek na osmoj strani, gdje se pored zaključaka akcentira i Klintonov govor, kao i poziv SR Jugoslaviji za demokratskim promjenama. Dnevnik *Gazetta Shqiptare*, pored značajnog prostora posvećenog susretima albanskog predsjednika sa Bilom Klintonom, analizira zaključke samita i naglašava korist za Albaniju, izdvajajući punu podršku američke delegacije sadašnjoj vlasti u Albaniji.

List *Shekulli*, koji čak četiri strane posvećuje Paktu, izražava blagu skepsu prema rezultatima samita kroz naslov “Malo fondova, malo detalja, mnogo obećanja”, zaključujući “da Pakt o stabilnosti nije isto što i Maršalov plan poslije 2. svjetskog rata”.

Kritički odnos prema nastupu albanske delegacije u Sarajevu ima jedino opozicioni list *Rilindja Demokratike* koji smatra da su premijer i predsjednik Albanije, zbog različitih političkih stavova, u Sarajevu praktički bili rivali.

Makedonija: Bez objašnjenja suštine pakta

Informaciju o Paktu stabilnosti **Makedonska televizija** je u Dnevniku 30. jula prezentirala kao prvi sadržaj u trajanju od šest minuta. MRTV je imala svog specijalnog izvještača, koji se i predhodnih dana javljao iz Sarajeva. Uz kombinaciju vlastitih tv snimaka i slika iz TV razmjene, novinar je složio izjave predsjednika Gligorova, njegove bilateralne susrete, kao i značajne stvari sa Samita vezane za Makedoniju. Prezentirani su i stavovi Klintona, Blera, Širaka kao i koordinatora pakta Bode Hombaha. Posebno je naglašena Klintonova izjava: “Mi nismo za veliku Albaniju ili veliku Srbiju, već ‘veliku Evropu’”. Mnogo prostora makedonski izvještač je posvetio problemima sa smještajem gostiju u Sarajevu, kao i pucanjem prilikom prolaska automobila sa predsjednikom Tuđmanom, dok gledaocima gotovo nikako nije objašnjen sam sadržaj Pakta.

Za razliku od državne tv, privatne tv stanice A1, Telma i Sitel su Samit tretirale uzgredno i to uvijek u drugom dijelu svojih informativnih emisija.

Sve dnevne novine u Makedoniji su na prvoj strani objavile informacije o zasjedanju Pakta. Međutim, samo su *Nova Makedonija* i *Utrinski vesnik* u Sarajevo poslale vlastite izvještače. Osnovni ton izvještaja iz Sarajeva se oslikava kroz naslove: “Prevazilaženje tragedije regiona”, “Preokret u regionu”, “Balkan pripremljen za priključak Evropi”. Svi listovi obiluju fotografijama na kojima dominira makedonski predsjednik, kao i najznačajniji državnici Zapada.

Slovenija: Povratak na mjesto nesreće

Sarajevski skup bio je prva vijest u Dnevniku **TV Slovenije**. U samo tri minute vlastiti izvještač je pored prepričavanja zaključaka skupa smjestio tonski dio izlaganja Martija Atisharija i specijalno datu izjavu slovenačkog predsjednika Milana Kučana. Zanimljivo da je autor izvještaj započeo “sporednim” detaljima, kao što je protest žena Srebrenice i pucanj neposredno pred prolazak predsjednika Tuđmana jednom sarajevskom ulicom.

Dnevni list *Delo* kompletan vrh prve stranice posvećuje Paktu. Naslov lida glasi: “Balkan napokon na putu mira i stabilnosti” sa glavnim akcentima sa sastanka i nadom da regiju očekuju prosperitetnija vremena. Stalna autorska rubrika *Tema dana* takođe je

posvećena Paktu, a pod naslovom "Povratak u Sarajevo", govori o povratku SAD i Evrope na "mjesto nesreće" (grad gdje je započeo 1. svjetski rat) i neophodnosti da se jednom napokon otklone "uzroci zla" na Balkanu. U unutrašnjosti novine dominiraju vijesti i tekstovi u kojima se iznose brojne izjave učesnika samita, te potencira činjenica da će Srbija ostati po strani dok se u njoj ne promijeni vlast.

SR Jugoslavija

Srbija: *Samit lidera agresorske alijanse*

Samit je došao na red u 18. minuti dnevnika **TV Srbije**. Prilog je trajao 2 minuta, sve vreme praćen spikerskom interpretacijom. Živa slika usledila je nakon par uvodnih komentara. Za početak su fokusirani Klinton i Olbrajtova, zatim je kamera kružila oko konferencijskog stola, data je potom grupna slika učesnika, globalni prikaz dvorane, a prezentacija okončana zastavama ispred Zetre.

Samit je u komentaru predstavljen kao "sastanak lidera agresorske alijanse i učesnika iz regiona". Sledilo je citiranje "zapadnih medija" da "Pakt nema snagu ni obavezujući karakter" i da je "teško govoriti o ujedinjenju s Evropom ako izostaje glavna zemlja u regionu". Pakt stabilnosti je sve vreme "takozvani". Osnovna poenta je da se radi o uceni koja zemlje regiona obavezuje da se ponašaju u skladu sa željama Vašingtona, na šta Jugoslavija ne pristaje i zato u Sarajevu i nije bilo njenih zvaničnih predstavnika.

Narednih pet minuta Dnevnika indirektno je vezano za sarajevski Samit. Naime, navode se komentari londonskog *Indipendenta* i *Gardijana* o odsustvu Jugoslavije i pretencioznim planovima, kao i bugarskog lista *Duma*, koji piše o "Paktu za poslušnike". Komentare prate fotografije naslovnih strana novina. Sledi fotografija Zetre uz vest da je u to vreme u Sarajevu boravio terorista Bin Laden, a potom spiker integralno čita komentar iz sutrašnjeg izdanja lista "Borba" pod nazivom "Skup u Sarajevu je praznik licemerja". Ovako gledano, Samit je okupirao ukupno sedam minuta udarnog televizijskog programa.

Sutradan, 31. jula, dnevni listovi nešto veću pažnju posvećuju sarajevskom skupu. *Borba* na udarnom mestu naslovne strane donosi komentar (tri stubca) generalnog direktora kompanije Živorada Đorđevića pod naslovom "Sarajevska farsa". Samit je poentiran kao "družina čelnika tzv. novog svetskog poretka, okružena liderima već poniženih i unesrećenih balkanskih država i nekolicinom vazala i doušnika iz Jugoslavije", a njegov cilj kao pokriće "Amerikancima i njihovim evro-trabantima za surove ruševine na Balkanu, za sva poniženja Hrvata, muslimana, Srba u Bosni, Slovenaca, Mađara, Rumuna, Bugara i Makedonaca, ostvarena uvođenjem ljudskih prava i uterivanjem demokratije".

Politika posvećuje Samitu nešto više od četvrtine 4. strane, bez fotografije. Prenosi se Tanjugova kompilacija pisanja stranih medija pod naslovom "Skup u Sarajevu je gubljenje vremena". Tu su i tri antrfilea, takođe iz Tanjugovog izvora: "Mnogo državnika i mnogo slikanja", "Bin Laden u blizini Klintona, Blera..." i ocenama diplomata iz Brisela ("Parada bez povoda"). Reč je dakako o negativnoj selekciji, to jest potenciranju tekstova koji negativno ili delimično skeptično govore o samitu.

Nezavisni *Danas* ubedljivo najviše posvećuje prostora Samitu. Autorski članak Drage Božinović na 1. strani (agencija Beta specijalno za *Danas*) nosi naslov "Zapad odlučan da ukroti Balkan" i podnaslov "Srbiji poručeno da su joj otvorena vrata, ali da mora dosta da poradi na svojoj demokratizaciji, dok je predsednik Milošević označen kao glavni krivac sto se SRJ nije nasla u Paktu". Tekst se osvrće na prisustvo Đukanovica, Avramovića i vladike Artemija. Na celoj 2. strani list donosi integralni tekst deklaracije, sa antrfileom (uz

Klintonovu fotografiju) u kojem je data Betina vest sa širim izvodima iz govora američkog predsjednika (naslov: "Narodu Srbije treba pomoći").

Blic na naslovnoj strani donosi veliku grupnu fotografiju učesnika, ispod koje piše: "Bez pomoći dok je Milošević na vlasti". Dobar deo 3. strane posvećen je Samitu. Tu je i izjava Mile Đukanovića: "Nema stabilnosti i razvoja regiona bez SRJ, a stabilnosti Jugoslavije nema bez demokratizacije Srbije". Uz zajedničku sliku Klintona i Stepašina preneseni su izvodi iz pisanja strane štampe.

Glas javnosti na naslovnoj strani upućuje na izveštaj na 4. strani koja je bezmalo čitava posvećena Samitu. Članak je nepotpisan, ilustrovan je fotografijama Klintona i helikoptera koji patrolira nad Sarajevom, i nosi naslov "Putuj Evropo..." Podnaslov "Programom razvoja regiona Srbija nije obuhvaćena, s porukom da će tako biti sve dok je na njenom čelu Milošević" upućuje na sadržaj u kojem su dati osnovni akcenti iz govora nekih učesnika i delovi Deklaracije.

Crna Gora: Potenciranje crnogorske demokratije

Televizija Crne Gore u Dnevniku od 19,30 Samit u Sarajevu najavljuje konstatacijom da su učesnici podržali demokratske procese u Crnoj Gori. Kao prvi sadržaj u emisiji slijedi petominutni izvještaj sa press konferencije predsjednika Đukanovića u Sarajevu, kao i pregled njegovih protokolarnih aktivnosti. Potom slijedi prilog od 4 minute u kojima se prepričava tok samita i citiraju dijelovi usvojene deklaracije. Naglašava se stav da će se tek nakon demokratizacije regije u cjelini stvoriti uslovi za njeno uključivanje u evropske integracije. Apostrofira se i stav predsjednika Klintona da za Srbiju sa Miloševićem ni ekonomska pomoć ni svjetske integracije nisu ostvarive.

Pobjeda, crnogorsko državno glasilo, na prvoj strani informiše prevashodno o aktivnostima predsjednika Đukanovića i to krupnim naslovom "Crna Gora zna svoj put" ispod čega se akcentiraju predsjednikove riječi u kojima veliča demokratiju u Crnoj Gori. U unutrašnjosti lista dominiraju sadržaji posvećeni samitu, a objavljen je i integralni tekst usvojene deklaracije.

Vijesti, dnevnik takođe naklonjen vladajućoj koaliciji, na prvoj strani se bavi sudbinom Slobodana Miloševića, naglašavajući da će Miloševiću biti uskraćena svaka pomoć. List takođe objavljuje spekulacije engleske štampe da će Milošević dobrovoljno otići u Hag. I ova novina objavljuje tekst sarajevske deklaracije.

Najmlađi crnogorski dnevnik **Dan**, inače blizak saveznoj vladi, svoju odrednicu prema Samitu oslikava kroz naslov "Gubljenje vremena". O samitu se govori negativistički i karakterizira se kao nastavak pritisaka na Jugoslaviju.

Hrvatska: Strah od nove Jugoslavije

Samit Pakta o stabilnosti u jugoistočnoj Evropi, **Hrvatska televizija** je najavila već u prvoj minuti centralnog dnevnika 30. srpnja u 19.30 sati u sklopu koje je bila i kratka informacija o potpisanom Sporazumu o granicama između R Hrvatske i BiH.

Izvještaj je trajao 9 minuta i bio je podijeljen u dvije tematske cjeline. U prvom dijelu naglasak je dat na učešće predsjednika Franje Tuđmana na summitu u Sarajevu, što je praćeno kronološki. Emitirana je njegova izjava, praćena originalnom slikom, koju je dao po završetku svečanog dijela sjednice. Prvi dio izvještaja bio je kombiniran sa spikerskom interpretacijom, izvještajem HTV-ova reportera s dijelom kratkih autentičnih Tuđmanovih izjava.

U drugom dijelu izvještaja, HTV je akcent stavio na samo zasjedanje Pakta o stabilnosti u jugoistočnoj Evropi, ističući njegov značaj za zemlje koje su u njega uključene.

Emitirani su dijelovi izjava predsjedatelja samita Marti Ahtisaarija, člana predsjedništva BiH Alije Izetbegovića i Bila Clintona koji izražavaju zadovoljstvo postignutim sporazumom, te ističu njegov značaj i ciljeve. Kratko je praćena Clintonova posjeta pravoslavnoj crkvi i gimnaziji u Sarajevu.

Na kraju tog dijela izvještaja, spikerica je demantirala informaciju agencije Reuters, rekavši kako nije točno da je pucano na predsjednika Tuđmana pri njegovom dolasku.

Nakon centralnog dnevnika, HTV je u specijalnoj emisiji, koja je trajala 45 minuta, dala mnoštvo izjava zvaničnika skupa u Sarajevu i popratnih informacija o događajima, uključujući i press konferenciju hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana.

Zagrebački *Vjesnik* na udarnom mjestu objavljuje komentar urednika Nenada Ivankovića "Pakt šansi i dvojbi", u kojem upozorava na mogućnost da se unutar Pakta stvore i neke subregionalne strukture - Zapadni Balkan. Na 2. strani *Vjesnik* donosi izjave Clintona, Jelavića, Puljića, Komarice, te Tuđmanovu izjavu da su za Hrvatsku neprihvatljive neojugoslavenske ili neojaltske integracije. Naglasak Hininih i izvještaja *Vjesnikovih* reportera stavljen je na potpisani Sporazum o granici između RH i BiH.

Riječki *Novi list* donosi veliki naslov "Za Hrvatsku neprihvatljive neojugoslavenske asocijacije" uz portret Franje Tuđmana, a ispod njega skupni portret učesnika samita s najavom "Nepromjenjive granice prilika za suradnju". Nosivi naslov teksta na drugoj strani "Tuđman četiri minute čekao Izetbegovića da dođe potpisati sporazum" upotpunjen je fotografijom Tuđmana i Izetbegovića nakon potpisanog sporazuma, a uz to plasirane su i izjave Đukanovića, govor Tuđmana na sastanku i izvještaj s Tuđmanove konferencije za novinare pod naslovom "Louise Arbour - jedna od diletanata iz Haga". Na istoj strani, u negativu, objavljen je tekst o ispaljenom hicu vojnika SFOR-a, ali ne na predsjednika Tuđmana. Na 3. strani dat je tekst o Deklaraciji s naslovom "Nepromjenjive granice prilika za suradnju", govor Billa Clintona i mini-intervju vladike Artemija.

Večernji list, uz sliku Tuđmana i Izetbegovića, ističe najavu s naslovom "Ne želimo ni u kakvu novu Jugoslaviju, ni nove Jalte". Malom rubrikom "Summit iza kulisa", *Večernjak* piše o ljutitim sarajevskim švercerima, potrebi da se neki od Sarajlija smjeste kod rodbine zbog blokiranih prometnica i o dobroj noći za tisuću sarajevskih taksista. Naglasak "večernjakovih" izvještaja stavljen je na ogradu od neojugoslavenskih asocijacija.

Jutarnji list na naslovnici najavljuje kako je potpisan Pakt o stabilnosti i veliki naslov, uz skupnu fotografiju učesnika, "Tuđman: Hrvatska neće u neojugoslavenske okvire". Na 2. i 3. stranici detaljno su dati izvještaji o događajima u Sarajevu, uključujući izjave Clintona, Đukanovića, Puljića, Komarice, te informaciju kako je Izetbegović kasnio četiri minute. Tekst o "incidentu na aleji snajpera", kao i pisanje londonskog *The Independenta*, plasiran je u negativu. Uz to, objavljen je i tekst "Poziv Jugoslaviji da svrgne Miloševića". I *Jutarnji list* je, kroz nosivi naslov, istaknuo ogradu od neojugoslavenstva.

Na naslovnoj stranici *Slobodne Dalmacije* glavni naslov je "Štela u Hagu u roku od sedam dana", a ispod njega objavljena je skupna fotografija učesnika summita s naslovom "Pakt za mir i stabilnost". Na 2. i 3. stranici, *Slobodna* ističe kako je završen povijesni summit, a izvještaj sa skupa upotpunjen je okvirima o prvim ulaganjima, glasinama o pucnju i potvrdi hica, te ulozi Srbije. Tekstom s naslovom "Hrvatska preko Une, Martin Brod u BiH", izvještava se o potpisnom Sporazumu o granicama između BiH i RH, a opširno je dat izvještaj s Tuđmanove konferencije za novinare, naslovljen "Učinili smo sve za obranu Bosne". Izjave stranih diplomata i političara, nisu posebno isticane, osim kroz glavni tekst sa summita.

(Monitoring centar Media plana. Monitori: Makedonija-Mirče Tomovski, Srbija - Spomenka Grujičić, Crna Gora-Pero Radović, BiH-Radenko Udovičić, Albanija- Remzi Lani, Hrvatska-Stojan Obradović, Slovenija-Darko Švarc)

Dekriminalizacija uvrede i klevete

Nakon višemjesečnih najava konačno je odlukom Visokog predstavnika Karlosa Vestendorpa dekriminalizovan čin uvrede i klevete

(Glava XX, Krivična djela protiv časti i ugleda, Kleveta, Član 213 i Uvreda, Član 214, Krivični zakon Federacije BiH, SN FBiH, br. 43/98.) Ova odluka stupa na snagu odmah. Nužno je naglasiti kako je Nezavisna komisija za medije (IMC), zajedno sa Odjelom za medije OSCE, već angažovana na izradi nove medijske legislative u segmentu slobode informisanja.

Dosadašnja raširena praksa tretiranja uvrede i klevete kao krivičnog djela predstavljala je ozbiljnu prijetnju slobodi informisanja, naročitu u gušenju istraživačkog novinarstva. Nova zakonska rješenja će ovu materiju tretirati kroz građansku parnicu, što znači da novinar neće ići u zatvor, već će biti novčano kažnjen. Suštinski novo je da će žalilac morati dokazivati kako su novinar ili redakcija načinili uvredu ili klevetu. To je američka pravna tekovina nastala kroz čuveni slučaj *New York Times vs. Sullivan* (1964), kad je Vrhovni sud Sjedinjenih Država ustanovio četiri nova i temeljna pravna principa :

- Zaštita redakcijskog oglašavanja ;
- Prvi amandman i kleveta *per se* ;
- Djelimična zaštita pogrešnih saopštenja i
- Žalilac mora dokazati lošu namjeru.

Medijske novosti će sa posebnom pažnjom pratiti razvoj ove izuzetno osjetljive i značajne pravne materije. U ovom broju donosimo tekst naše saradnice Helen Darbshire, eksperta za medijsku legislativu, koja je trenutno angažovana kao rukovodilac Programa medijskog prava budimpeštanskog Instituta otvorenog društva. Njen članak govori o aktuelnim evropskim trendovima u materiji uvrede i klevete.

Uvreda i kleveta – evropski trendovi

(Napisala Helen Darbshire, rukovodilac Programa medijske legislative Instituta otvoreno društvo, Budimpešta)

Tokom 1998. Ustavni sud Bugarske razmatrao je problematiku sankcionisanja uvrede i klevete, zaključivši kako je ta materija riješena u skladu sa ustavom. Sud je konstatovao kako su akti uvrede i klevete zakonom sankcionisani u mnogim zapadnoevropskim zemljama, uključujući Francusku, Njemačku i Švedsku. Treba dodati kako mnoge zemlje centralne i istočne Evrope imaju zakone o uvredi i kleveti.

Kako se ovo uklapa u odluku Visokog predstavnika u BiH o suspenziji zatvorske kazne za uvredu i klevetu, te uz zahtjev da ova materija do konca godine bude regulisana civilnim postupkom ?

U toku su žustre rasprave u zemljama centralne i istočne Evrope da li dekriminalizovati uvredu i klevetu. Brojni oponenti sankcionisanja uvrede i klevete kao krivičnog djela tvrde kako se to zloupotrebljava u cilju zaštite političara i vlada, te u cilju gušenja medijskih sloboda. Čini se kako su argumenti za ukidanje takve legislative snažniji u centralnoj i istočnoj Evropi, ali je značajnije istražiti kako zakoni u materiji uvrede i klevete (bilo da su

dio krivičnog ili civilnog postupka), funkcionišu u razvijenim demokratijama. Otuda je neophodno sagledati kako legislativu tumače sudovi, a kako se primjenjuje u praksi.

Najznačajnije kod legislative, koja uvredu i klevetu definiše kao kriminalni čin, jeste da gotovo nikada nisu izrečene zatvorske kazne. Jednostavno, novinari u zapadnoevropskim zemljama ne idu u zatvor radi uvredljivo intoniranih članaka ili rtv emisija. Generalan stav je kako zatvorske kazne za “verbalni delikt” nikada ne odgovaraju učinjenom. Pri izricanju presuda sudovi takođe vode računa o mogućim neželjenim efektima koje takvo kažnjavanje može imati na buduću slobodu izražavanja. Ako novinari zaziru od zatvorskih kazni za ono što iznose, biće najvjerovatnije podložni samocenzuri, što će ugroziti slobodan protok informacija i ideja.

Slično je i sa posljedicama visokih kazni za uvrede i klevete. Ako su iznosi takvi da ugrožavaju opstanak novine, radija ili tv stanice, onda je jasno kako se kažnjavanjem posredno ugrožava egzistencija slobodnih medija. Zanimljivo je da zemlje, u kojima je uvreda i kleveta isključivo predmet građanske parnice, imaju takođe najviše novčane kazne. Najupečatljiviji je primjer Velike Britanije gdje kazne iznose stotine hiljada dolara, daleko najviše u odnosu na zemlje kontinentalne Evrope.

Ilustrativan je primjer Slovačke, kao jedine među zemljama centralne i istočne Evrope, koja uvredu i klevetu tretira kroz građanski postupak, ali gdje su novčane kazne izuzetno visoke (do \$250,000), što predstavlja ozbiljnu prijetnju slobodi medija. Za razliku od Slovačke, u Francuskoj, gdje je uvreda i kleveta krivično djelo, novčane kazne su limitirane do 60,000 franaka, ili \$10,000. Izricanje kazne je najčešće povezano sa imovinskim stanjem okrivljenog, tj. njegovim prihodima (kao što je to u Njemačkoj i Portugalu). Novčano kažnjavanje za učinjenu štetu može takođe imati elemente nominalnih ili alternativnih mehanizama, pri čemu se praktikuje pravo na ispravku ili repliku.

Što se tiče bosanskih zakonodavaca koji će kreirati nove zakone o uvredi i kleveti, trebaće voditi računa da moguće novčane kazne ne budu suviše visoke, kako ne bi predstavljale potencijalnu prijetnju istraživačkom novinarstvu na isti način kako to čini prijetnja zatvorskom kaznom.

Takođe, zakonodavci i sudije moraju osigurati da se saslušanja na sudu odvijaju na način koji će pružiti punu zaštitu slobode medija. U prvoj instanci nužno je predočiti valjane dokaze da je članak ili rtv program uvredljiv i da je doista štetio ugledu dotične osobe. Međutim, teret dokazivanja počinjene uvrede ne treba biti isključivo na strani novinara ili medijske organizacije.

Sudovi takođe moraju uvažavati razvijenu jurisprudenciju Evropskog suda za ljudska prava u ovoj oblasti, koja osim uobičajenih zapadnoevropskih standarda, pored istine kao bitnog elementa odbrane dopušta i druge elemente. Na primjer, u svoju odbranu novinar ili novinarka mogu predočiti “dobru volju” kojom su se rukovodili u istraživanju određenog slučaja, da su poštivali najviše profesionalne standarde, te da su iskreno vjerovali kako su objavljene činjenice zaista istinite. Od okrivljenog se ne mora tražiti na sudu da dokaže istinitost njegovog prosuđivanja, ili da predočava saopštenja koja se odnose na javno mnjenje, ili određene navode bazirane na glasinama, te druge izjave. Satira i “fer komentar” kao odgovor na provokativna opažanja takođe su snažno zaštićene forme izražavanja.

Najzad, nužno je praviti razliku između privatnih i javnih ličnosti. Privatne ličnosti uživaju mnogo strožu zaštitu ugleda od javnih ličnosti, konkretno političara. Političari moraju prihvatiti praksu kako je njihov privatni život pod lupom, te kako su predmet izraženije kritike od privatnih ličnosti. Ovaj princip je još uvijek obrnut u zemljama centralne i istočne Evrope, gdje su nedemokratske tradicije ostavile kao zaostavštinu snažnu zaštitu javnih ličnosti. Ako Bosna želi brže krenuti ka demokratiji, onda će ustanovljenje demokratskih standarda u oblasti zakonskog regulisanja uvrede i klevete predstavljati značajan korak naprijed.

Da li su portparoli i novinari?

U prošlom broju ‘Medijskih novosti’ na kraju priloga “Da li su portparoli novinari” pozvali smo zainteresovane da iznesu svoje mišljenje. Dilema je nastala zbog sve češćeg manipulisanja javnošću od strane portparola. Zato je postavljeno pitanje da li i na njih treba da se odnose novinarski kodeksi.

U ovom broju donosimo dva mišljenja..

Branko Perić: Ne treba da nas nervira Džemi Šea *

Portparol nije novinar. Moglo bi se, čak, dokazivati da njegov posao ima isto toliko elemenata propagande koliko i novinarstva.

Portparol vrši funkciju posrednika između političara koji je na vlasti i javnosti. On nastupa prema javnosti sa političkim ciljem. Njegov zadatak je da vladajuću politiku predstavi u dobrom svjetlu kako bi se sačuvala vlast. On nema obavezu da informiše javnost izvan onoga što političar na vlasti smatra svojim interesom. Ni jedan portparol nije iznosio u javnost istinite činjenice koje bi kompromitovale i ugrozile opstanak na vlasti političara u čije ime nastupa.

Manipulacija je sastavni dio takve političke logike, a portparol majstor manipulacije.

Portparol je državni službenik. Državni službenici, koliko je poznato, nemaju kodeks koji bi ih obavezivao da u javnim istupima iznose potpunu istinu.

Tačno je da po zakonima o slobodi javnog informisanja, kakvi postoje u nekim zemljama, država mora javnosti iznijeti činjenice koje su u njenom posjedu. Međutim, takva obaveza postoji samo ako postoji zahtjev zainteresovanog lica. Činjenice koje su od interesa za nacionalnu bezbjednost, po istim zakonima, mogu biti uskraćene.

Ako je propaganda svuda u svijetu sastavni dio strategije nacionalne bezbjednosti, onda portparoli ministarstva vojske i vojnih asocijacija imaju zadatak da iznose neistinu i svjesno obmanjuju javnost.

Zbog toga novinare ne bi trebalo da posebno nervira Džemi Šea¹.

(Branko Perić je predsjednik Nezavisne unije novinara Republike Srpske)

Mark Kapel: to su dva različita zanimanja

U vezi postavljenog pitanja, tj. podvlačenja paralela između zanimanja portparola i novinara, evidentno je kako portparoli nisu novinari i obratno. Jedan portparol, kakav treba da bude, plaćen je da govori u ime institucije koju predstavlja. Otuda on prenosi nužno informacije, ali takođe i mišljenja, komentare, koji su u funkciji interesa institucije kojoj služe. On takođe može odlučiti da određene informacije prećuti. Inače, novinar ne predstavlja nikog. On gleda šta se događa, postavlja pitanja, prepričava ono što je vidio, pročitao i čuo. To je minimum što se očekuje od jednog novinara. To što dva zanimanja djeluju kao da liče

¹ Jamie Shea portparol NATO-a

jedno drugom, to je samo jedan površan zaključak, jer su to u suštini veoma različita zanimanja, naročito s aspekta deontologije.

Čini mi se, dakle, kako je uzaludno nalaziti nekakve dodirne ili zajedničke crte ova dva zanimanja. U protivnom, svi koji pretenduju da igraju ulogu portparola (na primjer, jednog ministra) - izjutra, te nezavisnog novinara - poslije podne, suočiće se sa velikom konfuzijom. Biće u teškoćama da razluče šta je portparol, a šta novinarstva kao zanat

(Marc Capelle je direktor međunarodnih aktivnosti unutar Visoke novinarske škole iz Lila, Francuska)

A n a l i z a

***START BiH* - opstati na tržištu predstavlja podvig**

Početak oktobra prošle godine na ovdašnjem tržištu se pojavio novi štampani medij neobičnog i inspirativnog imena – “START BOSNE I HERCEGOVINE “. I sam dizajn loga sugeriše probosansku orijentaciju magazina (apliciran žuti trougao, prije nego što je zeleni na BHTV požutio), koji na impresumu nosi sintagmu: “informativno-zabavni magazin” (moguće pročitati samo jakim lupom), što je u suštini loša praksa i odavno prevaziđena u savremenom svijetu štampanih medija. Dovoljno je vješto dizajnirati prepoznatljivo zaglavljeno lista, koje će upućivati na prepoznatljiv sadržaj. Nešto starije generacije pamte zagrebački *Start* autentičan magazin bez obzira na “sablaznjive” duplerice, u izvrsnom koloru i štampan na visokokvalitetnom papiru. Osim dijela imena i dinamike izlaženja, *START BiH* nema gotovo ništa zajedničko sa ondašnjim zagrebačkim poluimenjakom.

START BiH od trećeg broja praktično izlazi kao dvonedjeljnik, mada od prvog broja na impresumu stoji: “Magazin izlazi petnaestodnevno”, ali numeracija u prva dva broja upućuje na mjesečnik.

Bosanski “*Ekonomist*”

Uz svu uslovljenost poređenja, na bazi prvih dvadeset (formalno 21, jer je zadnji magazin izašao kao dvobroj), *START BiH* bi se po izboru, pristupu i obradi tema mogao nazvati bosanskim “*Ekonomistom*” (*Economist*). Dominiraju aktuelne teme iz ekonomije, društva i politike, u širokoj lepezi - od obnove, povratka izbjeglica, privatizacije, bankarstva, preko akutnih problema penzionera, žena u politici, uloge medija, korupcije, do narkomanije i prostitucije.

Start obiluje i lakšim štivom: priča, reportaža, film, muzika, estrada, strip, kompjuteri, informatika i sl. (cyberspace), moda, sport, astrologija, horoskop, ukrštenica. Magazin takođe prati trendove iz sfere masovnih patologija (grafiti, tetoviranje, bušenje i sl.). Film je naročito dobro predstavljen (po nekoliko priloga u jednom broju). Ilustracije radi, tekst saradnika Midhata Ajanovića “Bijela mačka, crna savjest” (br. 7), povodom posljednjeg Kusturičinog filma “Crna mačka, bijeli mačor”, nosi istovremeno i elemente filmske recenzije i aktuelnog društvenog komentara. Sukus ovog pregnantnog teksta dat je u podnaslovu, koji parafraziran glasi kako je “srpski režiser” Kusturica svojim zadnjim filmom nadmašio “bosanskog režisera” Kusturicu iz “Oca na službenom putu”.

Dobri naslovi

Naslovi su uočljivo jaka strana *START BiH*, što je inače najtanja karika bh. štampe. Naslovi su brižljivo i duhovito sročeni, često u formi varijacije narodnih izreka i mudrosti (“Kandžijan je mrtvog konja”, muzički osvrt u broju 16), ili “Turci slave, Evropa plaća” (br. 9 povodom hapšenja Očalana), ili “Hoće li Srebrenica biti naš Jasenovac” (br. 13). Da li vješto sročeni naslovi padaju na plodno tlo, to bi trebalo biti predmet jednog istraživanja. Bilo je doduše i klizanja u neukus, kao sa naslovom “Lepe zgrade lepo gore”, garnirano fotosima beogradskih zgrada u plamenu (br. 14), ili u neinventivnost, kao sa naslovnicom: “Bolje pakt neg rat” (dvobroj 20-21), bez obzira što je to opšteprihvaćen kredo Pakta stabilnosti.

Da je *START BiH* dobro informisan magazin ilustruje anticipatorski intoniran i formulisan tekst naslovljen: “Pakt za promjene” (broj 16), sročeni znatno prije konferencije u Kelnu.

Redovan intervju takođe ostavlja više nego povoljan utisak. Zasluga je najprije dobrog izbora sagovornika, ali i suvislih pitanja novinara. Posebno je zanimljiv razgovor sa Džejsom Lajonom (James Lyon), direktorom Međunarodne krizne grupe (ICG), danas besumnije najautoritativnijom i najinformisanijom međunarodnom institucijom u BiH.

Poluplagiranje je raširena pojava, ne samo kod nas, već i u svijetu. Nju je teško dokazati, a skupa parničenja traju godinama, što odvraća potencijalne tužioce. Ako medij djeluje u ambijentu bez pravne države, kao što je kod nas slučaj, onda su rizici i čistog plagijata minimalni. U tom smislu je problematična rubrika “Naslovnice”, koja frapantno liči na “Naslovnu stranu” iz beogradskog NIN-a.

Svi dosadašnji brojevi *START BiH* sadržavaju 68 strana, koji uzgred rečeno, nisu identično podrezani, što odaje blagu aromu šlamperaja.

U jednoj okvirnoj rekapitulaciji, odnos teksta i fotografija, ilustracija, karikatura, vinjeta i sl. je približno 50: 50.

Magazin sadržava redovno 8 – 10 strana oglasa (pretežno višebojnih), ili 12 – 14 odsto, što je ispod evropskih i svjetskih standarda, ali znatno iznad bh. prosjeka.

Tiraž *START BiH* značajno varira: od šest do 11 hiljada. Po kazivanju direktora i glavnog urednika (Dario Novalić): “Prodaja magazina je relativno loša (remitenda od 30 do 50 odsto, ovisno o temama broja i tiražu), no kako smo u projekat krenuli bez ikakve promocije zbog nedostatka sredstava – zadovoljni smo!”. Za jesen u magazinu najavljuju promotivnu kampanju, redizajn magazina, grafička poboljšanja, kadrovsku obnovu redakcije. Magazin je odskora na internetu, te nema još podataka o posjeti na web stranici.

Imajući u vidu ukupno nepovoljan ambijent, posebno za štampane medije, danas je doista podvig opstati i na ovakvom rudimentarnom medijskom tržištu.

(D. Babić)

Elektronsko izdavaštvo u Bosni i Hercegovini

Profesionalizam medija je bitno pitanje medijskog razvoja i općenite kulture komuniciranja. Stoga su značajna sredstva uložena u obrazovanje novinara i tehničko opremanje u cilju poboljšanja kvalitete tiska kao i tv i radio programa.

Učinke tih ulaganja na korištenje informacijske tehnologije u novinstvu pokušati ćemo odgonetnuti prikazom i analizom Web izdanja bosanskohercegovačkih medija. Istraživanje je provedeno tijekom travnja i svibnja 1999. godine a usmjereno je kvantitativnoj i kvalitativnoj analizi sa namjerom da upozorimo na dobre i loše strane predstavljanja bosanskohercegovačkih medija na Webu.

Neki mediji iz Republike Srpske su prekinuli objavljivanje Web izdanja iako su nastavili izlaziti u konvencionalnom obliku. Razlozi za to su selektivnija donatorska potpora, bez stimuliranja neuspješnih medijskih projekata, koja je tijekom 1998. i 1999. godine dovela do gašenja nekih tiskovina.

Televizijske postaje

Od 76 TV postaja u Bosni i Hercegovini 13 ih ima Web izdanje. Uvidom u njihov popis lako ćemo uočiti da dominiraju lokalne televizije čija je osnovna tendencija da se prošire izvan područja u kojima djeluju. No, već prvi pogled na njihova Web izdanja nam govori da se Internetu još nije doraslo. Naime, uloga novih medija je da se, spajajući zvuk, sliku i tekst, približe televiziji, a uz interaktivnost i hipermedijalnost Internetu. Mrežna izdanja ovih tv postaja demantiraju sebe i kao klasični medij. Jer, tek tri rtv postaje omogućuju slušanje radijskog programa. Ostale su zadovoljne činjenicom da na mreži imaju podatke o sebi. Zanimljivo je da vijesti daju tekstualno, samo dvije donose pregled programa, po tri donose cjenovnik reklamnih usluga, posjeduju arhivu emisija po datumima i linkove na druge Web stranice.

Radio postaje

U Bosni i Hercegovini aktivno djeluje 206 radio postaja, a 24 su prisutne na mreži. Pomoću real audia 14 ih svoje poruke emitira i na Internetu. Iako puko reemitiranje radio programa ne znači i korištenje novog medija, mogućnost slušanja radio programa drugih radio postaja je vrhunac kojega omogućuju samo 3 radio postaje. No, ako se i zadovoljimo ovim Web stranicama, jer preko njih možemo pratiti i druge medije, biti ćemo razočarani, jer ćemo kod pojedinih čuti vijesti stare 20 dana i pročitati vijesti iz tiska stare 2 tjedna. Uglavnom ne sadrže podatke o datumu ažuriranja, pa ne znamo koliko stare informacije koristimo. Njihov značaj za korisnike ne možemo ustvrditi, jer ako i imaju brojač posjetitelja, on nam ništa ne znači, jer nemaju podatke o početku brojenja posjetitelja.

Radio postaja Slon iz Tuzle je izreklamirana kao prva i jedina radio postaja čiji program se izravno može pratiti putom Interneta. No, ukoliko ih želimo čuti dobiti ćemo samo naslovnu stranicu bez linkova i bez real audia. Radio Zid -Internet Radio, registriran je i

djeluje u Sarajevu. Iako ima svoju Web stranicu praćenje radio programa i Zidnih novina je moguće samo preko neregistrirane stranice, koja se uređuje u inozemstvu (Domovina Net).

Za prognanike iz BiH su u inozemstvu osnovane radio postaje sa Web stranicama putem kojih se mogu pratiti i drugi masovni mediji iz domovine. Najznačajnija među njima je Web stranica Domovina Net, koja korisnicima omogućuje slušanje nekoliko radio postaja i praćenje dijela tiska.

Tisak

Dnevne novine

Analizom klasičnog tiska uočiti ćemo da se fotografija koristi u grafičkom smislu kao dekorativni, ali i kao funkcionalni dio informacije. To znači da se u tisku dovoljna pozornost poklanja fotografiji kao elementu vizualne dopune informaciji. Usporedimo li broj članaka u kojima je tekst ilustriran fotografijom sa ukupnim brojem članaka objavljenih u dnevnicima *Dnevni avaz* i *Večernje novine* (prema analizi monitoring grupe Media Plana) lako ćemo uočiti da polovina tekstova ima slikovnu ilustraciju. To znači da se u tiskanom obliku fotografija tretira kao značajan dio pisanog novinstva. Stoga zapanjujuće djeluje podatak da Web izdanja ovih dnevnika nemaju niti jednu fotografiju. Sadrže isključivo slijed tekstova iz tiskanog izdanja. Razliku čini *Oslobođenje*, evropsko izdanje, čije stranice su atraktivnije, a omogućuju i pretraživanje arhiviranih tekstova pomoću ključnih riječi. Nasuprot njemu je *Oslobođenje*, sarajevsko izdanje, koje donosi samo par zastarjelih informacija.

Časopisi, tjednici, periodična izdanja

Analizom Web izdanja 22 bosanskohercegovačka časopisa možemo ustanoviti odnos uredivačke politike prema svojim korisnicima.

Tipične primjere organizacije Web stranica bosanskohercegovačkog tiska možemo predstaviti na primjeru tjednika *Svijet*, koji donosi skraćenu verziju tekstova iz papirnog izdanja. Inače, značajka većine ovih izdanja je da su naslovnice čitke, pregledne i upućuju na tekstove. Skromno su prezentirane, bez zahtjevnih slika i ilustracija. Na sljedećim stranicama se kvalitet prezentiranja bitno smanjuje. Stranice su nepregledne, tekstovi su predugački, ne može se razlikovati bitno od manje bitnog. Najave tekstova su identično prezentirane, iako svi tekstovi nisu od iste važnosti. Tekstovi su bezlični, dugi i pretrpani, što je nedolično, ne samo Internetu, nego i papirnom izdanju.

Pozitivan primjer svakako čini *Auto moto revija*, koja sadrži interaktivne sadržaje ilustrirane fotografijama, reklamama. Ova revija komunicira sa korisnicima putem obrazaca za pretplatu i dostavljanje primjedbi. Redakcija časopisa uređuje i tv emisiju Autovizija <http://www.pksa.com.ba/autovizija/index.html> čije Web stranice sadrže pregled emisija.

Ukupna analiza

S obzirom na to, da u oblikovanju bosanskohercegovačkog tiska za Web prezentaciju nema razlika s obzirom na učestalost izlaženja i teme koje se obrađuju, svih 28 naslova je zajednički analizirano. Posmatran je odnos slika, tona i teksta, pretraživanje po ključnim riječima i brojaču posjetitelja, linkovima na druge Web stranice, zatim posjedovanju arhive brojeva, redovnost ažuriranja s obzirom na klasično izdanje te, na koncu, ukupan dojam s obzirom na atraktivnost i razumljivost predstavljanja. Znakovito je da niti jedna od analiziranih Web stranica nema ton, a samo četiri stranice posjeduju fotografije. Arhivu brojeva posjeduje 12 naslova, a samo pet ih omogućuje pretraživanje po ključnim riječima,

17 ih ima linkove na druge Web stranice. Ukupnog dojma što se tiče: osam ih je ocijenjeno negativno, po sedam ih je ocijenjeno ocjenom 2, isto toliko ocjenom 3, pet ocjenom 4, a samo jedan je ocijenjen kao izvrstan.

Agencije

U Bosni i Hercegovini djeluje 11 agencija od kojih 4 imaju Web izdanja. Zajednička osobina im je da ne odražavaju svoju namjenu. Nije uspostavljen adekvatan odnos između nekomercijalnih i komercijalnih servisa, pri čemu nekomercijalni servisi treba da usmjere korisnike na pretplatničke servise.

Agencija SAFAX je prva uvidjela značaj istupa na Internetu (1996 godina), ali njene stranice nisu u međuvremenu doživjele unapređenja. ONASA i FLASH Banja Luka posjeduju arhivu i pretraživanje po ključnim riječima. Web stranice Agencije BH PRESS se odlikuju atraktivnošću, tekstovi su ilustrirani fotografijama, sadrži fotoarhivu, fotoservis te linkove na brojne Web stranice što je korisniku od velikog značaja.

E-Zine

O kvaliteti bosanskohercegovačkog Weba nam mnogo govori način oblikovanja e-zina. Naime, od ukupno četiri negativno ih možemo ocijeniti tri. Za obrazloženje ovakvog stava prikazati možemo e-zine *Sarajevo Cult*. To je tjedni časopis koji se isključivo bavi analizom kulturnih događaja u Sarajevu na četiri jezika (3 europska i bosanskom). S obzirom da časopis ne posjeduje arhivu brojeva analiziran je samo broj koji donosi tekstove o sadržaju kulturne manifestacije "Sarajevska zima". Naime, apsurdno je da tekstovi upućeni korisnicima cijeloga svijeta putem Interneta predstavljaju kazališne predstave, koncerte i likovne izložbe zbijene nizom slovnih redaka, bez iti jedne fotografije, slike ili takta glazbe. Stranica nema ugrađen brojač posjetitelja niti i jedan link.

Nasuprot tom časopisu *Read me* magazin, webzine za informacijske tehnologije i vijesti, koji predstavlja korak do dostojne Internet publikacije. Dnevno se ažurira, posjeduje linkove u tekstu, omogućeno je pretraživanje pomoću ključnih riječi, posjeduje linkove na brojne Web stranice.

Aktualnost informacija na Webu

U pronalaženju aktualnih sadržaja korisnici Interneta su opterećeni mnoštvom stranica sa zastarjelim podacima. Ovaj problem je osobito značajan u slučaju kada ne posjeduju neophodne podatke. Slikovit primjerje časopise *Sport NK Borac*, koji nema datum izradbe stranice, podatke o časopisu, sadrži samo grb NK Borac i kontakt za webmastera putem e-malla.

Bošnjački topinci, glasilo udruženja Bošnjaka u New Yorku, ne sadrži datum ažuriranja tako da korisnik ne može znati od kada su informacije.

Prethodnih godina medijski vrlo zanimljiva situacija u Bosni i Hercegovini će ostati zabilježena i lako dostupna korisnicima Interneta zahvaljujući i on line časopisima koje je načinio novinar Jim Barlett od svojih tekstova objavljenih u najtiražnijim svjetskim glasilima.

Globalizacija medijskog prostora

Bosna i Hercegovina kao trusna zemlja na strateški vrlo zanimljivom prostoru Europe je idealno mjesto za angažiranje političkih, vojnih i humanitarnih potencijala relevantnih zemalja svijeta. U BiH se nalazi više od 40 hiljada stranaca, a veliki broj ljudi je raseljen. Elektronske mreže, koje su uspostavile inostrane organizacije ili ih one podržavaju su " Radio 27", TV Pool, Projekat "Zajedno" te OBN, Radio FERN i Fono servis RENS. Svi oni imaju Web stranice.

Nebrigu o korisnosti svojih Web stranica jasno pokazuju mreže OBN i RENS.

Recimo, stranica OBN-a omogućuje izbor između korištenja verzija za engleski i bosanski jezik. Odluka za korištenje verzije na bosanskom jeziku rezultira porukom: "Kliknite ovdje da se vratite na stranicu sa koje ste došli". Stranica RENS-a donosi nam estetski ružan tekst sa uopćenim podacima o sebi. Stranica mreže FERN također je uređena protivno zakonitostima Interneta. Znakovito je da niti jedna od ovih mreža ne sadrži linkove na stranice članica svoje mreže što bi im trebalo biti svrhom.

Mreže za reemitiranje programa

Više inozemnih radio i tv postaja, koje emitiraju programe na jezicima naroda koji žive u BiH i ex Jugoslaviji, intenzivno razvijaju svoje mreže u BiH. Lokalni tv ili radio predajnici su transmiteri za njihove emisije. Takve mreže i stranice na Internetu imaju Radio Deutsche Welle, Radio Slobodna Europa RFE/RL i BBC.

Za razvoj ukupnog medijskog prostora u Bosni i Hercegovini je bitna i AIM, mreža agencija koja u svim kriznim zemljama ima svoja uredništva.

Pretražujući bosanskohercegovački informativni Web prostor uočiti ćemo i Web stranicu The Truth about Balkan.

Ona ne pripada registriranom mediju, ali označuje trud pojedinca da načini nešto korisno na domaćem dijelu Weba. Značaj joj se ogleda u tomu da omogućuje praćenje programa tv i radio postaja 24 sata dnevno, a sadrži i izbor iz tiska koji se svakodnevno ažurira.

Zaključak

Opći dojam o kvalitetu prisustva bh medija na Internetu je negativan. Međutim, prisustvo na Internetu je veliko. Neki mediji su svoje stranice napravili još 1996. godine što je, s obzirom na ratno stanje u kojemu se BiH nalazila godinu dana ranije, veoma pohvalno. Jasno je da su njihova mrežna izdanja sama sebi svrhom, a informacije koje donose koriste mahom raseljeni ljudi iz BiH.

Naviknuti smo na činjenicu da na Webu dominira uvjerenje kako je Internet identičan svakom od klasičnih medija. Stoga čudi da bh mediji, čak i radio i tv stanice, na Webu koriste uglavnom tekst. No, i kada je tekst u pitanju, niti jedan analizirani medij ne uzima u obzir ograničenje koje postavlja ekran prilikom čitanja.

Zbunjuje i pojava da se u mreži još održavaju Web stranic tzv. mrtvih medija.

Mnoga Web izdanja nemaju osnovne podatke o samom mediju kao ni vrijeme ažuriranja. I kada izdvojimo one koji su aktualni, njihovi linkovi često nas vode na mrtve medije ili njihove stare stranice. Koliko su nepotpuni podaci opasni za korisnika s obzirom na

vjerodostojnost informacija podsjetimo se na *Glas srpski*, dnevni list iz Banja Luke. Pozivom njegove adrese dobivamo stranicu tog lista na kojoj nema ničega neuobičajenoga, a poznato je da list svakodnevno izlazi. Na stranici se nalaze tekstovi sa datumom 22. april, ali bez godine.

Uvidom u analizu tipova autora Web izdanja (webmastere) uočavamo da ih izrađuju same redakcije, pojedinci pod osobnim imenima ili nazivima privatnih tvrtki. Pojedini webmasteri su autori više medijskih Web stranica. Za primjer možemo uzeti stranice TV studija FS-3, NTV Hayat i lista *Ljiljan*, koje radi isti mladi webmaster. Može se naslutiti da se ovaj posao neozbiljno shvaća te da ga webmasteri koriste za samoreklamiranje. O tomu svjedoči i stranica Radio GRAD-CITY Radio, gdje se webmaster reklamira pod imenom Zvrk. Pojedine stranice rade webmasteri u inozemstvu, kao što je Most-Mostar (Sveden) i Press Bulletin Međugorje (New York). Od registriranih tvrtki svakako možemo izdvojiti Unicorn iz Sarajeva.

Poznato je da izbor poznatog i skupog alata nije dovoljan za kvalitetnu Web prezentaciju. No, ipak valja naglasiti da je najkvalitetnija Web stranica obuhvaćena ovom analizom (Auto-moto revija) rađena multimedijским alatom Author. Među ostalim alatima najčešće su korišteni Microsoft Front Page 3.0 i Front Page Express 2.0

Koliko se Web izdanja bh medija posjećuju nije moguće pouzdano ustvrditi, jer na većini stranica ne nalazimo podatak od kada brojač broji posjetitelje. Uglavnom, brojke na brojačima su se na dan analize (6. travnja 1999.godine) kretale od 35 kod Radio-Televizije Lukavac do 15.280.502 kod Press Bulletina Međugorje.

Dakle, dovoljan broj bosanskohercegovačkih medija je nazočan na Webu. Koriste se u svijetu općeprihvaćeni alati za izradbu Web stranica. No, to očito nije dovoljno.

(Analizu izradila mr. Marija Putica, iz Centra za studije novinarstva, Sveučilište u Mostaru)

V i j e s t i

TV pretplata uz račun za struju

Elektroprivreda BiH i RTV BiH su potpisali ugovor kojim će građanima uz avgustovske račune za električnu energiju biti isporučen i račun pretplate na program RTVBiH.

Naplata će se provoditi u sedam kantona Federacije BiH gdje je prisutna Elektroprivreda BiH. To praktički znači da će novu pretplatu morati da plaćaju samo stanovnici dijelova Federacije BiH gdje je većinsko bošnjačko stanovništvo. Kantone sa većinskim hrvatskim stanovništvom strujom snabdijeva i vrši njenu naplatu Elektrosistem "Herceg-Bosne".

Saradnja BH Press-a i Xinhua-e

Novinska agencija BH press iz Sarajeva i Novinska agencija Xinhua iz Kine potpisale su u Sarajevu ugovor o razmjeni svojih generalnih servisa.

Xinhua na području bivše Jugoslavije ima svoja dopisništva u Beogradu i Zagrebu, a zbivanja na području BiH je pratila iz tih centara. Korisnici servisa dvije agencije će sada imati potpunu sliku zbivanja u dvije države.

Škola Media plana u Crnoj Gori

Media plan institut iz Sarajeva i nevladina organizacija Alter Modus iz Podgorice (Crna Gora) potpisali su memorandum o saradnji na uspostavljanju sistema permanentnog obrazovanja novinara i drugog medijskog osoblja u Crnoj Gori. Predviđeno je da prvi treninzi novinara započnu u oktobru ove godine, a izradiće se i projekat za otvaranje novinarske škole sa praktičnom obukom, poput one koja sada postoji u Sarajevu.

Ovo je prvi zajednički projekat u okviru Komunikacijske mreže za slobodno i profesionalno novinarstvo u jugoistočnoj Evropi, koja je uspostavljena ovog ljeta.

Konferencija o rtv mrežama

Institut za medijsko pravo iz Ljubljane, jedan od osnivača Komunikacijske mreže, najavio je za proljeće iduće godine Konferenciju o rtv mrežama. Eksperti ovog instituta imaju značajno iskustvo na poslovima vlasničke tranzicije medija i u izradi pravne osnove javne i komercijalne radio – televizije. U većini zemalja jugoistočne Evrope, kao i drugih zemalja koje prolaze kroz postkomunističku tranziciju, ova pitanja još nisu potpuno ili uopšte razriješena, pa se u slovenačkom institutu nadaju da će razmjena iskustava o njima biti veoma korisna.

SOS telefon u Banja Luci – 213 442

Media plan centar u Banja Luci uveo je SOS telefon za novinare koji smatraju da su im ugrožena njihova prava i slobode. Novinari koji su fizički napadnuti ili vrijeđani prilikom izvršenja novinarskog zadatka, prema kojima su izvršeni akti represije ili pritiska zbog svog pisanja ili su na bilo koji drugi način ometaju u slobodnom i nezavisnom profesionalnom radu mogu se lično ili na telefon 213 442 obratiti za savjet i pomoć. O svakom konkretnom slučaju, zavisno od njegovog karaktera, biće obavještena i novinarska udruženja u Republici Srpskoj, Međunarodna federacija novinara, Reporteri bez granica kao i lokalna nevladina organizacija Lex International. Ovaj projekat pomaže Winston foundation for democracy Washington.

Centar Media plana u Banja Luci preselio je u nove prostorije, koje se nalaze u ulici Grčka 41 (iza hotel Bosne), telefon/fax 213 442.

Na pragu novog vijeka

←SLUŠAJTE SVOJIM UŠIMA! ←GLEDAJTE SVOJIM OČIMA! ←MISLITE SVOJOM GLAVOM!

Savjet Media plan Instituta:

Prof. dr. Muhamed Nuhić, Hamza Bakšić (Sarajevo); Perica Vučinić (Banja Luka); mr. Lenart Šetine (Ljubljana); prof. dr. Mario Plenković (Zagreb); mr. Louis de la Ronciere (Paris); mr. Aleksandar Todorović (Montreux); prof. dr. Slavo Kukić (Mostar); prof. dr. Miroljub Radojković (Beograd).

Odluka o javnoj radio-televiziji Bosne i Hercegovine²

- Prvi dio - PRINCIPI

Član 1

Ovim se osniva Javna radio-televizijska služba Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: PBS BiH) kao javno preduzeće čija je djelatnost emitiranje radio i televizijskog programa na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

Član 2

PBS BiH proizvodi i emitira najmanje jedan sat programa o aktuelnim zbivanjima dnevno na radiju i televiziji, pri čemu se najviše pažnje pridaje aktivnostima i informacijama koje se odnose na institucije Bosne i Hercegovine te međuentitetska pitanja, uključujući i jedinstveni program vijesti za cijelu zemlju.

Član 3

Na program PBS BiH primjenjuje se princip ravnopravnosti tri jezika i dva pisma konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine. PBS BiH također omogućava pristup svom programu osobama koje pripadaju manjinskim narodima koji nisu konstitutivni, te drugim građanima Bosne i Hercegovine.

Član 4

PBS BiH predstavlja Bosnu i Hercegovinu u međunarodnim organizacijama za emitiranje RTV programa, i podnijeće zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji za emitiranje (European Broadcasting Union - EBU).

Član 5

PBS BiH vodi koordinaciju između javnih radio-televizija na teritoriji Bosne i Hercegovine o pitanjima od zajedničkog interesa, uključujući program i tehnički razvoj. Osobito, PBS BiH je zadužen za otkup prava na emitiranje stranih programa, nadzire razmjenu informativnog i sportskog programa preko Evrovizije putem jedinstvenog tehničkog punkta te po potrebi organizira zajedničko praćenje značajnih lokalnih i međunarodnih događaja.

Član 6

PBS BiH suraduje sa Komisijom za javne korporacije i drugim javnim radiotelevizijama u Bosni i Hercegovini, sa ciljem uspostavljanja zajedničkog upravljanja javnim kapacitetima za emitiranje na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

² Radna kopija prevoda

Član 7

Sastav administrativnog i uređivačkog kadra PBS BiH generalno predstavlja narode Bosne i Hercegovine, a u njega su uključene i osobe koje pripadaju manjinskim narodima koji nisu konstitutivni, te druge građane Bosne i Hercegovine.

- Drugi dio - PRIJELAZNI ARANŽMANI

Član 8

Dok se konačno ne uspostavi Zakonom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, PBS BiH funkcioniра u skladu sa prijelaznim aranžmanima preciziranim u ovom dijelu.

U toku prijelaznog perioda, organi PBS BiH sastoje se od Osnivačkog odbora, Savjetodavnog vijeća za program, i Izvršne komisije Osnivačkog odbora.

Član 9

Osniva se Osnivački odbor koji se sastoji od devet članova, kao glavno tijelo za donošenje odluka u PBS BiH. Članovi Osnivačkog odbora se imenuju na sljedeći način:

- (1) Visoki predstavnik direktno imenuje Šest Članova Osnivačkog odbora. Tri člana koji ne mogu biti građani Bosne i Hercegovine niti susjednih zemalja - uključujući jednog predstavnika Ureda Visokog predstavnika, jednog predstavnika EBU, te međunarodnog supervizora, koji mora biti medijski stručnjak. Ostala tri člana su građani Bosne i Hercegovine - po jedan iz svakog konstitutivnog naroda - i imaju odgovarajuće sručno ili poslovno iskustvo.
- (2) Visoki predstavnik imenuje još tri člana Osnivačkog odbora koje kandiduje Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, i to po jednog iz svakog konstitutivnog naroda. U roku od 30 dana od stupanja ove Odluke na snagu, svaki član Predsjedništva predložiće kandidate sa odgovarajućim stručnim ili poslovnim znanjem, koji ne obavljaju niti jednu izabranu ili imenovanu političku dužost.

Član 10

Osnivačkim odborom će predsjedavati Međunarodni supervizor koji, u konsultacijama sa drugim članovima, utvrđuje dnevni red. Pri donošenju odluka, Osnivački odbor postupa na sljedeći način:

- (1) Minimalni kvorum za bilo koju odluku koju donosi Osnivački odbor iznosi pet članova, uključujući Međunarodnog supervizora i najmanje po jednog člana iz svakog konstitutivnog naroda.
- (2) Članovi Osnivačkog odbora poduzeće sve napore da sve odluke donesu konsenzusom. Ukoliko ne može da se postigne konsenzus, Međunarodni supervizor može zatražiti donošenje odluke kvalificiranom većinom. Kvalificirana većina podrazumijeva većinu svih prisutnih članova koji učestvuju u glasanju, uključujući i glas Međunarodnog supervizora.

Član 11

- (1) Osniva se Savjetodavno vijeće za program, kao savjetodavni organ koji pomaže Osnivačkom odboru da njegove aktivnosti na proizvodnji i koordiniranju programa budu u skladu sa duhom i slovom Opšteg okvirnog sporazuma za mir te kao i najboljom međunarodnom praksom.
- (2) Savjetodavno vijeće za program sastoji se od 15 osoba koje imenuje Visoki predstavnik u konsultacijama sa Predstavničkim domom Bosne i Hercegovine. Sastav Savjetodavnog vijeća za program odražava stranački pluralizam te raznolikost građanskog društva u BiH.
- (3) Sve preporuke Savjetodavnog vijeća za program, uključujući i izbor predsjednika ovog vijeća, donose se nadpolovičnom većinom, s tim što oni članovi koji imaju različito mišljenje mogu zahtijevati da se njihovo neslaganje prenese Osnivačkom odboru pismenim putem, kao dio same preporuke.

Član 12

- (1) Osniva se Izvršna komisija Osnivačkog odbora, kao organ koji je zadužen za vršenje odluka Osnivačkog odbora te održavanje kontakata Savjetodavnim vijećem za program.
- (2) Izvršna komisija Osnivačkog odbora sastoji se od Međunarodnog supervizora i tri člana iz Bosne i Hercegovine koje direktno imenuje Visoki predstavnik.
- (3) Međunarodni supervizor vodi rad Izvršne komisije Osnivačkog odbora, vrši podjelu zadataka te donosi sve odluke u konsultacijama sa ostalim članovima istog organa.

Član 13

Mandat svih članova prijelaznih organa PBS trajanju treba da se ispune sljedeće obaveze:

BiH je šest mjeseci, i u njegovom trajanju treba de se ispune sljedeće obaveze:

- (1) Najkasnije 15 dana od početka rada, Osnivački odbor određuje budžet, te imenuje rukovodstveno i ostalo osoblje za izvršenje navedenih zadataka PBS BIH. Osnivački odbor ima ovlasti da otpusti postojeće osoblje RTV BIH ukoliko to bude potrebno.
- (2) Najkasnije 30 dana od osnivanja, Osnivački odbor usvojiće privremenu povelju u kojoj su navedeni principi uređivačke nezavisnosti, finansijske transparentnosti i etničke i religijske tolerancije, u skladu sa najvišim međunarodnim standardima.
- (3) Najkasnije 1. januara 2000. Izvršna komisija Osnivačkog odbora podnijeće Vijeću ministara Bosne i Hercegovine nacrt Zakona o Javnoj radio-televizijskoj službi Bosne i Hercegovine, koji odobrava Osnivački odbor, a koji će biti pripremljen u konsultacijama sa međunarodnim stručnjacima. Nacrt Zakona poštivaće principe navedene u Prvom dijelu ove Odluke. ■